

ਦਸ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਨੇਮ ਦੀ ਪੋਥੀ (ਭਾਗ 1)

ਜਦੋਂ ਯਹੋਵਾਹ ਨੇ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਇਕ ਨੇਮ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਬੰਨਣ ਲਈ ਸੌਂਦਿਆ, ਤਾਂ ਲੋਕ ਉਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਰਾਜੀ ਹੋ ਗਏ ਜਿਸ ਦਾ ਉਸ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ (19:8)। ਅਧਿਆਇ 20 ਵਿਚ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੇਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੀਆਂ। ਪਹਿਲਾਂ, 20:1-17 ਵਿਚ, ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ। ਫਿਰ, 20:22 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ, ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ “ਨੇਮ ਦੀ ਪੁਸਤਕ” ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ (20:22-23:33)।

ਦਸ ਹੁਕਮ (20:1-17)

ਸੀਨਈ ਪਹਾੜ ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦਸ ਹੁਕਮ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਸੀ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਬਾਕੀ ਸ਼ਰਾ ਦੇ ਮੂਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਹਨ। ਦਸ ਹੁਕਮ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ “ਉਦਾਸੀਨ” ਹਨ, ਅਰਥਾਤ, ਉਹ ਨੈਤਿਕ ਨਿਰਪੇਖ ਹਨ (“ਤੁਸੀਂ ਕਰਨਾ” “ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਕਰਨਾ”)। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ “ਨੇਮ ਦੀ ਪੁਸਤਕ” ਵਿਚ ਪਾਏ ਗਏ ਕਈ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ, ਜੋ “ਇਤਫ਼ਾਕੀਆ,” ਅਰਥਾਤ, ਮਾਮਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹਨ। ਉਹ ਖਾਸ ਹੁਕਮ ਸ਼ਰਤੀਆ ਹਨ, ਖਾਸ ਹਲਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ (“ਜੇ ... ਤਾਂ”)।

ਦਸਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ “ਡੇਕਾਲੋਗ” ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਮ ਇਬਰਾਨੀ ਵਾਕ *עשרת הדברות* (*ਅਸੇਰੇਥ ਹਦੀਬੇਰੀਮ*) ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਪੈਂਟਾਟਿਊਕ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ (34:28; ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 4:13; 10:4)। ਸੇਪਟੁਆਜਿੰਟ ਇਸ ਵਾਕ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ *δέκα λόγους* (*ਡੇਕਾ ਲਾਗੈਸ*) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ “ਦਸ ਸ਼ਬਦ” ਹੈ। ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਅਹੁਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਖੇਪਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਇਬਰਾਨੀ ਵਿਚ ਕੁੱਝ ਹੁਕਮ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ (20:13-15)।

ਕਿਹੜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਸ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ? ਯਹੂਦੀ ਧਰਮ ਵਿਚ, 20:2 ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਹੈ ਨੂੰ ਦਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਲੋਕ ਆਇਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ। ਫਿਰ ਯਹੂਦੀ “ਆਇਤਾਂ 3-6 ਦਾ ਇਕ ਸਮੂਹ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।” ਰੋਮਨ ਕੈਥੋਲਿਕ “ਰਿਵਾਇਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਆਇਤਾਂ 3-6 ਨੂੰ ਇਕ ਸਮੂਹ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਹੁਕਮ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ” ਅਤੇ “ਫਿਰ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ

ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਦਸਵੇਂ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਦੇ ਹਨ।² ਇਹ ਅੰਤਰ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਮਾਮੂਲੀ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਠ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਇਕਸਾਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪ੍ਰੋਟੋਸਟੈਂਟ ਵਰਤਦੇ ਹਨ।

ਦਸਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ		
ਯਹੂਦੀ ਧਰਮ	ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪ੍ਰੋਟੋਸਟੈਂਟ ਯੂਨਾਨੀ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਫਿਲੋ ਅਤੇ ਜੋਸੇਫੁਸ ਆਰੰਭਿਕ ਕਲੀਸੀਆ	ਰੋਮਨ ਕੈਥੋਲਿਕ ਲੂਥਰਨਸ ਅਗਸਤੀਨ
1. ਮੈਂ ਯਹੋਵਾਹ (20:2)	ਮੈਂ ਯਹੋਵਾਹ (20:2) (ਭੂਮਿਕਾ)	ਮੈਂ ਯਹੋਵਾਹ (20:2) (ਭੂਮਿਕਾ)
2. ਕੋਈ ਦੂਜੇ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਮੂਰਤੀ ਨਹੀਂ (20:3-6)	1. ਕੋਈ ਦੂਜੇ ਦੇਵਤੇ ਨਹੀਂ (20:3) 2. ਕੋਈ ਮੂਰਤ ਨਹੀਂ (20:4-6)	1. ਕੋਈ ਦੂਜੇ ਦੇਵਤੇ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਮੂਰਤੀ ਨਹੀਂ (20:3-6)
3. ਯਹੋਵਾਹ ਦਾ ਨਾਮ (20:7)	3. ਯਹੋਵਾਹ ਦਾ ਨਾਮ (20:7)	2. ਯਹੋਵਾਹ ਦਾ ਨਾਮ (20:7)
4. ਸਬਤ (20:8-11)	4. ਸਬਤ (20:8-11)	3. ਸਬਤ (20:8-11)
5. ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ (20:12)	5. ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ (20:12)	4. ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ (20:12)
6. ਖੂਨ (20:13)	6. ਖੂਨ (20:13)	5. ਖੂਨ (20:13)
7. ਜ਼ਨਾਹ (20:14)	7. ਜ਼ਨਾਹ (20:14)	6. ਜ਼ਨਾਹ (20:14)
8. ਚੋਰੀ (20:15)	8. ਚੋਰੀ (20:15)	7. ਚੋਰੀ (20:15)
9. ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ (20:16)	9. ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ (20:16)	8. ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ (20:16)
10. ਲਾਲਚ ਕਰਨਾ (20:17)	10. ਲਾਲਚ ਕਰਨਾ (20:17)	9. ਲਾਲਚ ਕਰਨਾ 1 (20:17) 10. ਲਾਲਚ ਕਰਨਾ 2 (20:17)

ਦਸਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਮੂਹ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ: (1) “ਮੇਰੇ ਸਨਮੁਖ ਤੇਰੇ ਲਈ ਦੂਜੇ ਦੇਵਤੇ ਨਾ ਹੋਣਾ”; (2) “ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਕੋਈ ਉੱਕਰੀ ਹੋਈ ਮੂਰਤ ਨਾ ਬਣਾ”; (3) “ਤੂੰ ਯਹੋਵਾਹ ਆਪਣੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਨਾਮ ਵਿਅਰਥ ਨਾ ਲੈ”; ਅਤੇ (4) “ਤੂੰ ਸਬਤ ਦੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਜਾਣ ਕੇ ਚੇਤੇ ਰੱਖ।” ਛੇਥਾਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਮੂਹ ਹੋਰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖਤਿਜੀ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ: (5) “ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਅਰ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰ”; (6) “ਤੂੰ ਖੂਨ ਨਾ ਕਰ”; (7) “ਤੂੰ ਜ਼ਨਾਹ ਨਾ ਕਰ”; (8) “ਤੂੰ ਚੋਰੀ ਨਾ ਕਰ”; (9) “ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀ ਉੱਤੇ ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾ ਦੇਹ”; ਅਤੇ (10) “ਤੂੰ ਲਾਲਚ ਨਾ ਕਰ।”

ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਪੜਨਾਂਵ “ਤੂੰ” ਇਕਵਚਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ।⁴ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੂਰੀ ਮੰਡਲੀ ਨੂੰ ਬੋਲੇ ਸਨ (19:9; 20:19) ਅਤੇ ਇਕਵਚਨ ਪੜਨਾਂਵ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੇ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਰੇਕ ਇਸਰਾਏਲੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਕ ਵਿਕਲਪੀ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਕਮ ਇਕ ਸਮੂਹ “ਸਮੂਹਿਕ ਦੂਸਰੇ ਪੁਰਖ”⁵ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਦਸਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਠ ਨਾਕਾਰਾਤਮਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ (“ਤੂੰ ਨਾ ਕਰੀ”), ਜਦਕਿ ਸਿਰਫ ਦੋ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ (“ਯਾਦ ਰੱਖੋ” ਅਤੇ “ਸਨਮਾਨ”) ਹਨ। ਕਿਰਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ “ਨਹੀਂ” (ਨਹੀਂ, ਲੋ) ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਨਾਕਾਰਾਤਮਕ ਹੁਕਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਤੀਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮਨਾਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਈਮਾਨਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਆਖਿਰਕਾਰ ਦਸਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਪੱਥਰ ਦੀਆਂ ਪੱਟੀਆਂ ਉੱਤੇ ਸਾਂਭਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨੇਮ ਦੇ ਸੰਦੂਕ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ (34:28; ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 10:1-5), ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਚਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਦੂਕ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਟੀਆਂ ਦਾ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੇਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ ਅਧਿਆਇ 5 ਵਿਚ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ, ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਫਰਕ ਦੇ ਨਾਲ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਹਵਾਲੇ ਵਿਚ, ਸ਼ਬਦ ਇਕ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਬੋਲੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਵਾਇਦਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੀ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਨੇਮ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਖੁਦ ਦਾ ਸਮਝ ਕੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ।

ਭੂਮਿਕਾ (20:1, 2)

‘ਫੇਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਏਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬੋਲਿਆ ਕਿ, ‘ਮੈਂ ਯਹੋਵਾਹ ਤੇਰਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਮਿਸਰ ਦੇਸ ਤੋਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਕੱਢ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ।

ਆਇਤਾਂ 1, 2. ਦਸ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: **ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਏਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬੋਲਿਆ।** ਕਾਨੂਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੌਣ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਲਈ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ - **ਮੈਂ ਯਹੋਵਾਹ ਤੇਰਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਮਿਸਰ ਦੇਸ ਤੋਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਕੱਢ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ।** ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇਹੋ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਉਹ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਸਰ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇਹ ਆਇਤਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਅਤੇ ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਰਸਮੀ ਨੇਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਸੁਜ਼ੈਰੇਨ-ਵਾਸਲ ਦਾ ਨੇਮ ਹੈ, ਜੋ ਇਕ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਛੋਟੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆਮ ਸੀ (ਜਿਵੇਂ, ਇੱਕ ਸਮਰਾਟ ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਇਕ ਗਾਹਕ ਰਾਜਾ ਸੀ)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਧੀਆਂ ਵਿਚ, ਮਹਾਨ ਰਾਜਾ (1) ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੌਣ ਸੀ, (2) ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਘੱਟ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ ਲਈ ਕੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਕੀ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਫਿਰ (3) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਸਲ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਲਈ, ਵਾਧੂ ਅਧਿਆਇ: ਨੇਮ-ਵੇਖੋ।)

1. ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ (20:3)

ਮੇਰੇ ਸਨਮੁਖ ਤੇਰੇ ਲਈ ਦੂਜੇ ਦੇਵਤੇ ਨਾ ਹੋਣ।

ਆਇਤ 3. ਦਸਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਵਿਚ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਪੂਰੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦਾ ਮੂਰਤੀਪੂਜਕ ਸੰਸਾਰ ਦੂਜੇ ਦੇਵ (ਤਿਆਂ) ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਸੱਚੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਵਿਅਰਥ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸਰਾਏਲ ਨੇ ਯਹੋਵਾਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਉਸੇ ਇਕੱਲੇ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਯਹੋਵਾਹ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਰਪਿਤ ਸਨ (ਵੇਖੋ ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 6:4, 5)।

ਵਾਕ **ਮੇਰੇ ਸਨਮੁਖ** (אֵלֵּי, ਅਲ ਪੈਨਏ) ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਨੁਵਾਦ “ਮੇਰੇ ਚੇਹਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ” ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਸ ਵਾਕ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਰਥ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: (1) “ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ” ਜਾਂ “ਮੇਰੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ,” (2) “ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ” ਜਾਂ “ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਵਿਚ,” (3) “ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ” ਜਾਂ “ਮੇਰੇ ਨਾਲ,” ਅਤੇ (4) “ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ” ਜਾਂ “ਮੇਰੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿਚ।”⁶ ਇਹ ਅਨੁਵਾਦ “ਮੇਰੇ ਸਨਮੁਖ” ਕੁੱਝ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਲਈ ਗਲਤ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ, ਯਹੋਵਾਹ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਉਦੋਂ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਇ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਣ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੇਵਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ (20:4-6)। ਇਹ ਤੱਥ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ (NJB; NEB; TEV; CEV; NCV; LB; NLT)।

ਇਹ ਹੁਕਮ ਪਹਿਲਾਂ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੀ। ਕੁਦਰਤ, ਹੋਰਨਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਕੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਮੀਆਂ 1:18-32 ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਗ਼ੈਰ ਜਾਤੀਆਂ ਤੇ ਘ੍ਰਿਣਾਯੋਗ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਇੰਨੀਆ ਭਿਆਨਕ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ੀ ਕਿਉਂ ਸਨ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸੱਚੇ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕਰਤਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਰਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

2. ਮੂਰਤੀਪੂਜਾ (20:4-6)

“ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਉੱਕਰੀ ਹੋਈ ਮੂਰਤ ਨਾ ਬਣਾ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਮੂਰਤ ਜਿਹੜੀ ਉੱਪਰ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ।” ਨਾ ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰ ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੈਂ ਯਹੋਵਾਹ ਤੇਰਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਣਖ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਪਿਉ ਦਾਦਿਆਂ ਦੀ ਬੁਰਿਆਈ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਤੀਜੀ ਅਤੇ ਚੌਥੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਉੱਤੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ।⁷ ਪਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਰੀਤ ਪਾਲਦੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਦਯਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਆਇਤ 4. ਦੂਸਰੇ ਹੁਕਮ ਨੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਨਾ ਕੀਤਾ

ਸੀ। ਸ਼ਬਦ **ਮੂਰਤ** (ἰδῶν, ਪੇਸਲ) ਕਿਰਿਆ "ਹਿਉ" ਜਾਂ "ਕੱਟਣਾ" (ἰδῶν, ਪਸਲ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਮੂਰਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੱਕੜੀ ਜਾਂ ਪੱਥਰ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਇਕ "ਘੜੀ ਹੋਈ ਮੂਰਤ" (KJV)।⁷ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਾਕ **ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਮੂਰਤ** ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਪਿਘਲਾਈ ਹੋਈ ਮੂਰਤ (ਵੇਖੋ 20:23; 34:17; ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 27:15)।

ਇਸ ਵਰਣਨ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: **ਜਿਹੜੀ ਉੱਪਰ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ।** ਇਹ ਭਾਸ਼ਾ ਰਚਨਾ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ "ਅਕਾਸ਼ ਦਿਆਂ ਪੰਛੀਆਂ," "ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ," ਅਤੇ "ਧਰਤੀ ਪੁਰ ਸਾਰੇ ਪਿੱਸਰਨ ਵਾਲਿਆਂ" ਉੱਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਉਤਪਤ 1:26, 28)। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਨਾ ਤਰਾਸ਼ਣ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਚੇ ਗਏ ਜੀਵ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੋਵੇ (ਵੇਖੋ ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 4:15-19)।

ਆਇਤ 5. ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨਾ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ (ਣਾ) ਸੀ, ਜਾਂ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰ (ਕਰਨੀ) ਸੀ। ਹੁਕਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ ਹੈ: ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ, ਛੂਹਿਆ, ਤੋਲਿਆ, ਜਾਂ ਮਾਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਆਤਮਕ ਹੈ (ਯੂਹੰਨਾ 4:24) ਇਸਲਈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭੌਤਿਕ ਵਸਤੂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਕ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਯਹੋਵਾਹ ... ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਹੀ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਜੇਮਸ ਬਰਟਨ ਕੇਫ਼ਮੈਨ ਨੇ ਲਿਖਿਆ,

ਇਸ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਕਾਰਣ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਮੂਰਤ ਝੂਠੀ ਹੈ, ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਜੋ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਝੂਠੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਭੌਤਿਕ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਆਤਮਕ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦਰਸਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਉਹ ਸਰਵਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਨਾਸਵਾਨ ਹੈ ਉਹ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦਰਸਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਸਰਵਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦਰਸਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਗੁੰਗਾ, ਉਦਾਸੀਨ, ਅੰਨ੍ਹਾ ਅਤੇ ਮੁਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਮ ਦਿਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦਰਸਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?⁸

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਭੌਤਿਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮਝ ਵਿਲੱਖਣ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਈ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੂਪਾਂ, ਜਾਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸਾਲ ਬੀਤਦੇ ਗਏ, ਇਸਰਾਏਲ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਮੂਰਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਅਧਿਆਇ 32)। ਪਰ, ਜੀਉਂਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਹੁਕਮ ਇਕਦਮ ਮਨ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕੁੱਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ (ਵੇਖੋ 25:18-20)। ਇਸਦੀ ਬਜਾਇ, ਇਹ **ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।**⁹

ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਬਿਆਨ **ਅਣਖ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ** ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਹੜਾ ਪਿਉ ਦਾਦਿਆਂ ਦੀ ਬੁਰਿਆਈ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਤੀਜੀ ਅਤੇ ਚੌਥੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਉੱਤੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਣ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ

ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਠਦੇ ਹਨ।

(1) ਕਿਸ ਅਰਥ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ "ਅਣਖ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ" ਹੈ? ਸ਼ਬਦ "ਅਣਖ ਵਾਲਾ" (ἄχρηστος, ਕਾਨਾ) ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰਫ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (20:5; 34:14; ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 4:24; 5:9; 6:15)। ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਰੀਕ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਉਹੀ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਪਾਪ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਬੇਫਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਆਪਣੀ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਇਕ ਅਣਖ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਾਰਨ ਡਬਲਿਊ. ਵਾਈਸਬੇ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ,

ਜਿਵੇਂ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਅਣਖ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਅਣਖ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਜਕਰਯਾਹ 1:14; 8:2)। ਵਚਨਾਂ ਵਿਚ ਮੂਰਤੀਪੂਜਾ ਨੂੰ ਵੇਸਵਾ-ਗਮਨ ਅਤੇ ਜਨਾਹ ਦੇ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (ਹੋਸ਼ੇਆ 1-3; ਯਿਰਮਿਯਾਹ 2-3; ਹਿਜ਼ਕੀਏਲ 16; 23; ਯਾਰੂਬ 4:4-5)। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕਮਾਤਰ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ (ਕੂਚ 34:14; ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 4:24; 5:9; 6:15)।¹⁰

(2) ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਲਈ ਇਹ ਯੋਗ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਲਈ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵੇ? ਇਹ ਬਿਆਨ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਇਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਕ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 24:16 ਅਤੇ ਹਿਜ਼ਕੀਏਲ 18:20 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੂਚ 20:5 ਆਇਤ ਪਾਪ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਬਜਾਇ ਪਾਪ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪਾਪ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਨਾਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਰਗੇ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੋਗਣਗੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਾਪ ਦੇ ਸਿੱਟੇ - ਸੋਗ, ਬੀਮਾਰੀ, ਨਿਰਾਦਰ, ਕੈਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਾ, ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣਾ - ਕਈ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤਕ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਡਰਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਤੱਥ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਿਰਦੋਸ਼ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ੀ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਦਾਦਿਆਂ-ਪੜਦਾਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਪਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸਰਾਏਲ ਨੇ, ਅੱਜ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਪਾਪ ਦੇ ਕਾਰਣ ਆਸਾਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਭੋਗਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਮੂਹਿਕ ਪਾਪ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਡਬਲਿਊ. ਐੱਚ. ਗਿਸਪਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕਿ ਇਸ ਖਤਰੇ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਨਿਕਟ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਕਬੀਲੇ, ਕੌਮ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਵਿਚ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਜ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਹੈ।"¹¹

ਆਇਤ 6. ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਦਿਆਲੂਤਾ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ। ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਕੇ "ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਵੈਰ ਦਾ [ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਣ ਕੀਤਾ]" ਉਹ

ਤੀਜੀ ਜਾਂ ਚੌਥੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤਕ ਦੁਖ ਭੋਗਣਗੇ (20:5)। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਜਿਹੜੇ [ਉਸ ਦੇ] ਨਾਲ ਪਰੀਤ ਪਾਲਦੇ ਤੇ [ਉਸ ਦੇ] ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਦਯਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਇਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ “ਦਯਾ” (רַחֵם, ਰੈਸਡ) ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ, ਡਬਲਿਯੂ. ਐੱਚ. ਗਿਸਪਨ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ,

ਇਹ ਉਸ ਦਯਾ ਦਾ ਉਲੇਖ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੱਕ ਜਾਂ ਦਾਅਵਾ ਨਾ ਹੋਵੇ; ਇਬਰਾਨੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਇਕ ਭਲਾਈ, ਇਕ ਦਯਾ, ਇਕ ਕਿਰਪਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ...। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਅਤੇ ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੇਮ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸੀ: ਨੇਮ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ, ਜੋ ਖੁਦ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ।¹²

ਤਿੰਨਾਂ ਜਾਂ ਚਾਰਾਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਅਤੇ “ਹਜ਼ਾਰਾਂ” ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਅਣਆਗਿਆਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਦਾਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤਿਫਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

3. ਰੱਬੀ ਨਾਮ (20:7)

7^{ਵਾਂ} ਯਹੋਵਾਹ ਆਪਣੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਨਾਮ ਵਿਅਰਥ ਨਾ ਲੈ ਕਿਉਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਵਿਅਰਥ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਯਹੋਵਾਹ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਦੇਸ਼ ਨਾ ਠਹਿਰਾਵੇਗਾ।

ਆਇਤ 7. ਤੀਸਰੇ ਹੁਕਮ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਝੂਠੀ ਸਹੁੰ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਨਾਮ ਦਾ ਵਿਅਰਥ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੇ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਿ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਣ ਜਾਂ ਸਹੁੰ ਨੂੰ ਤੋੜਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ (ਲੇਵੀਆਂ 19:12)। ਪਰ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਜਾਂ ਸਰਾਪ ਦੇਣ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੇ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਹੂਮ ਐਮ. ਸਰਨਾ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਬਰਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਜਿਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ **ਲੈ** (לָקַח, ਨਾਸਾ) ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਅਰਥ “ਲੈਣ” ਜਾਂ “ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣਾ” ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਥੇ “ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਤੇ ਲੈਣ” ਅਰਥਾਤ ਰੱਬੀ ਨਾਮ ਦਾ ‘ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ’ ਹੈ।¹³ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਬਦ **ਵਿਅਰਥ** (שָׁוַר, ਸ਼ੈ) ਦਾ ਅਰਥ “ਝੂਠਾ” ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; “ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਤਿਜਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਲਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਝੂਠੀ ਸਹੁੰ ਖਾਣਾ, ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਨਾਮ ਦਾ ਬੇਲੋੜਾ ਜਾਂ ਤੁੱਛ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ ਹੈ।”¹⁴

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਤਹਾਸ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਨਾਮ, “ਯਹੋਵਾਹ” (יהוה, ਯਾਹਵੇ), ਇੰਨਾ ਪਵਿੱਤਰ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। “ਯਹੋਵਾਹ,” ਨਾਮ ਬੋਲਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਉਹ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, “ਯਾਹਵੇ” ਜਾਂ “ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ” ਦੇ ਲਈ “ਸਵਰਗ” ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਉੱਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਵਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ “ਅਡੋਨਾਈ” (אֲדֹנָי, ਅਡੋਨੈ) ਦਾ ਇਵਜ਼ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ “ਮੇਰੇ ਯਹੋਵਾਹ” “ਯਾਹਵੇ” ਹੈ। **ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ** ਦੇ

ਨਾਲ “ਯਾਹਵੇ” ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਚਨ, ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਅੱਖਰਾਂ, ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਨਾਮ ਦਾ ਲਿਪੀਅੰਤਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਇ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਨਾਮ ਬਿਲਕੁਲ ਉਚਾਰਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ।

4. ਸਬਤ (20:8-11)

ੴ ਸਬਤ ਦੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਜਾਣ ਕੇ ਚੇਤੇ ਰੱਖ। ੴ ਦਿਨ ਤੂੰ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਧੰਦਾ ਕਰ। 1੦ ਪਰ ਸੱਤਵਾਂ ਦਿਨ ਯਹੋਵਾਹ ਤੇਰੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਲਈ ਸਬਤ ਹੈ। ਤੂੰ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕੰਮ ਧੰਦਾ ਨਾ ਕਰ, ਨਾ ਤੂੰ ਨਾ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨਾ ਤੇਰੀ ਧੀ ਨਾ ਤੇਰਾ ਗੱਲਾ ਨਾ ਤੇਰੀ ਗੱਲੀ ਨਾ ਤੇਰਾ ਡੰਗਰ ਅਤੇ ਨਾ ਤੇਰਾ ਪਰਦੇਸੀ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ ਫਾਟਕਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। 11 ਕਿਉਂ ਜੋ ਛੇਆਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਯਹੋਵਾਹ ਨੇ ਅਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ, ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਭ ਰੁਖ਼ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਬਣਾਇਆ ਪਰ ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਵਿਸਰਾਮ ਕੀਤਾ। ਏਸ ਲਈ ਯਹੋਵਾਹ ਨੇ ਸਬਤ ਦੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਬਰਕਤ ਦਿੱਤੀ ਅਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਠਹਿਰਾਇਆ।

ਆਇਤਾਂ 8-10. ਚੌਥਾ ਹੁਕਮ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਆਦਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸਰਾਏਲ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਆਦਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਸਬਤ ਦੇ ਦਿਨ ਕੰਮ ਧੰਦਾ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਵਿਖਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਕੌਮ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਲਈ, ਮੰਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਅਰਾਮ ਕਰ ਸਕਣ (16:22-26)। ਰਚਨਾ ਦੇ ਛੇ ਦਿਨ (ਦਿਨ) ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਬਤ ਦਾ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂ ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਉਤਪਤ 2:1-3)। ਇਸਰਾਏਲ ਦਾ ਲਾਭ ਇਸ ਲਈ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਬਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਅਰਾਮ ਅਤੇ ਤਾਜ਼ਗੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜੋ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ (23:12; ਵੇਖੋ ਮਰਕੁਸ 2:27)।

ਸਬਤ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਚੇਤੇ ਰੱਖ (ਰੱਖਿਆ) ਜਾਂਦਾ ਸੀ? ਦਸਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਚ ਸਬਤ ਦੇ ਦਿਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਕੁੱਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਇਤਹਾਸ ਵਿਚ ਸਬਤ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਅਤੇ ਹੈਕਲ ਦੀ ਹਾਜ਼ਗੀ ਦਾ ਇਤਹਾਸ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉੱਠਿਆ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਇ, ਸਬਤ ਦਾ ਦਿਨ ਅਰਾਮ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਦਿਨ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਸਬਤ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਜਾਣ (ਜਾਣਨ) ਦੇ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਲੋਕ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਬਦ *שבת* (ਕਦਸ) ਦਾ ਸਧਾਰਣ ਅਰਥ “ਵੱਖਰਾ,” “ਵੱਖਰਾ ਰੱਖਣਾ,” ਜਾਂ “ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖਣਾ” ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਅਰਾਮ ਦੇ ਲਈ ਇਕ ਦਿਨ ਨੂੰ “ਵੱਖਰਾ ਰੱਖ” ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਲਈ ਇਕ ਦਿਨ “ਵੱਖਰਾ ਰੱਖ” ਵੱਖਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਇਤ 11. ਇਸ ਹਵਾਲੇ ਵਿਚ ਸਬਤ ਦੇ ਮਨਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਇਹ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਹਰੇਕ ਚੀਜ਼ ਛੇਆਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਵਿਸਰਾਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਸਬਤ ਦੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਬਰਕਤ ਦਿੱਤੀ ਅਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਠਹਿਰਾਇਆ (ਵੇਖੋ ਉਤਪਤ 2:1-3)। ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਦੀ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਲਈ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਸਬਤ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਰਣ ਦੱਸਿਆ: “ਯਾਹ ਰੱਖ ਕਿ ਤੂੰ ਮਿਸਰ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਗੁਲਾਮ ਸੈਂ ਅਤੇ ਯਹੋਵਾਹ

ਤੇਰੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਬਲਵੰਤ ਹੱਥ ਨਾਲ ਤੇ ਬਾਂਹ ਲੰਮੀ ਕਰ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਕੱਢ ਲਿਆ। ਏਸ ਲਈ ਯਹੋਵਾਹ ਤੇਰਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤੈਨੂੰ ਸਬਤ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ” (ਬਿਵਸਥਾ 5:15)।

ਸਬਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ - ਦੋਵਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੇ - ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੇ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ, ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਵੱਧ ਕੇ, ਸਬਤ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਕੁੱਝ ਲੋਕ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਸੀਹੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਵੀ ਸਬਤ ਦੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਮੂਲਪਾਠ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੇ ਲਈ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਕ ਸਥਾਈ ਹੁਕਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਰਸਮੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਸਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੰਡ “ਸਬਤ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰੱਖ” ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਸਬਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਸਬਤ ਦੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਬਰਕਤ ਦੇਣ ਅਤੇ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਪਵਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ (ਉਤਪਤ 2:3), ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਸਬਤ ਨੂੰ ਇਕ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।

ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ, ਪੰਜਾਂ ਤੱਥਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (1) ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਕ ਸਬਤ - ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੋਰ - ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਨਾਏ ਗਏ ਸਨ (16:22-30)। ਇਹ ਘਟਨਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਲੇਖ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ “ਸਬਤ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰੱਖ” (2) ਉਸ ਨੇ ਸਬਤ ਦੇ ਦਿਨ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰੀਕਰਣ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਰਚਨਾ ਦੇ ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਅਸੀਸ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ; ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਅਰਾਮ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਹੁਣ (ਕੂਚ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ) ਸਬਤ ਨੂੰ ਬਰਕਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। (3) “ਚੇਤੇ ਰੱਖ” ਦਾ ਅਰਥ ਜ਼ਰੂਰੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਬਤ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।¹⁵ ਯਾਦ ਰੱਖ ਦਾ ਸਧਾਰਣ ਅਰਥ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਓ।¹⁶ (4) ਕੂਚ ਤਕ ਕਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਬਤ ਦੇ ਮਨਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਬਾਈਬਲ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ। (5) ਭਾਵੇਂ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਬਤ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਸਬਤ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

5. ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਨਾ (20:12)

¹²ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਅਰ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰ ਤਾਂ ਜੋ ਤੇਰੇ ਦਿਨ ਉਸ ਭੂਮੀ ਉੱਤੇ ਜਿਹੜੀ ਯਹੋਵਾਹ ਤੇਰਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤੈਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਲੰਮੇ ਹੋਣ।

ਆਇਤ 12. ਪੰਜਵਾਂ ਹੁਕਮ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਸਹੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਕ ਜਣਾ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਦਾ ਹੈ (1) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਕਰਕੇ (ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 21:18-20); (2) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਆਦਰਪੂਰਵਕ ਬੋਲ ਕੇ (ਲੇਵੀਆਂ 19:3);

(3) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਨਾ ਦੇ ਕੇ ਜਾਂ ਨਾ ਮਾਰ ਕੇ (ਕੂਚ 21:15, 17; ਲੇਵੀਆਂ 20:9); ਅਤੇ (4) ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਕੇ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ “ਆਦਰ ਕਰਨਾ” ਵਿੱਚ ਮਰਕੁਸ 7:9-13 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਚੌਥਾ ਅਰਥ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੂੰ ਫਿਟਕਾਰਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਆਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਉਹ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਧਨ ਨੂੰ “ਕੁਰਬਾਨ,” ਜਾਂ “ਭੇਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ” ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਤੋੜਦੇ।

ਇਹ ਹੁਕਮ ਪੌਲੁਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਮਸੀਹੀਆਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਫ਼ਸੀਆਂ 6:1-3 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, “ਹੇ ਬਾਲਕੇ, ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਆਗਿਆਕਾਰ ਰਹੋ ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਹ ਧਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਂ ਪਿਉ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰ (ਜੋ ਵਾਇਦੇ ਦੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾ ਹੁਕਮ ਹੈ) ਭਈ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਅਰ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਲੰਮੀ ਹੋਵੇ।”

ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ “ਵਾਇਦੇ ਨਾਲ ... ਪਹਿਲਾ ਹੁਕਮ” ਕਿਹਾ। ਹੋਰਨਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਇਦਾ ਹੈ। ਕੂਚ 20:12 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਾਇਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਤੇਰੇ ਦਿਨ ਉਸ ਭੂਮੀ ਉੱਤੇ ਜਿਹੜੀ ਯਹੋਵਾਹ ਤੇਰਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤੈਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਲੰਮੇ ਹੋਣ। ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਦੇ ਲਈ, ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਨਾਨ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰਣ ਰਹਿਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।¹⁷ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕੀਤਾ ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਨੇਮ ਰੱਖਣਗੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਅਖੀਰ ਇਸਰਾਏਲ ਤੋਂ ਉਹ ਦੇਸ ਖੋਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਏ ਨੇਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਸਨ।

ਪੌਲੁਸ ਦੇ ਵਾਇਦੇ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੱਚੇ ਜੋ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਕ ਬੇਹਤਰ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਗੇ (“ਭਈ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇ”) ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲੰਬੀ ਉਮਰ (“ਅਰ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਲੰਮੀ ਹੋਵੇ”)। ਪੌਲੁਸ ਦੇ ਵਚਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਨਾ ਟੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਵਾਇਦੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਰ ਇਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ। ਸਧਾਰਣ ਤੌਰ ਤੇ, ਉਹ ਬੱਚੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ ਜੋ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਚੰਗਾ ਅਤੇ ਲੰਬਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ।¹⁸

6. ਖ਼ੂਨ (20:13)

¹³ਤੂੰ ਖ਼ੂਨ ਨਾ ਕਰ।

ਆਇਤ 13. ਛੇਵਾਂ ਹੁਕਮ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੇ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਆਇਤ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਨੁਵਾਦ KJV ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ “ਤੂੰ ਖ਼ੂਨ ਨਾ ਕਰਨਾ,” ਪਰ NASB ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਬੇਹਤਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।¹⁹ ਜਿਸ ਇਬਰਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਖ਼ੂਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ אָרַךְ (ਰਾਤਸੈਚ) ਹੈ। ਅਨੁਵਾਦ “ਖ਼ੂਨ” ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਮ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਾ ਨੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਸੀ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਸ਼ਰਾ ਨੇ ਨਿਯਮਿਤ ਕੀਤਾ ਪਰ ਜੰਗ ਜਾਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਲੜਣ ਦਾ ਹੁਕਮ

ਦਿੱਤਾ ਸੀ (ਗਿਣਤੀ 10:9; ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 20:1), ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਨਿਸਚਤ ਜੁਰਮਾਂ ਦੇ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ (ਕੂਚ 21:12; ਗਿਣਤੀ 35:16-21, 27, 30)। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸ਼ਬਦ *ਰਾਤਸੈਚ* “ਲਗਭਗ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕ ਨਿਜੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਖੂਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।”²⁰ ਛੇਵੇਂ ਹੁਕਮ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀ ਹੈ ਖੂਨ, ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਬਦਨੀਤੀ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਲੈ ਲੈਣਾ।

ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਥਾਨ ਤੇ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਅਨਮੋਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਉੱਤੇ ਉਤਪਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ “ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜੀਵਣ ਦਾ ਸਾਹ ਫੂਕਿਆ” (ਉਤਪਤ 1:26, 27; 2:7; 9:6)।

ਮੂਸਾ ਦੀ ਸ਼ਰਾ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮੁੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਇਕ ਚੇਰ ਦੇ ਜੀਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖੋਹ ਲਿਆ। ਸ਼ਰਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇਕਰ ਇਕ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਚੇਰ ਦਾ ਖੂਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਨ ਦਾ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮਾਲਕ ਖੂਨ ਦਾ ਦੇਸ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ (22:3)। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇਕਰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਗਲਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਭੁਗਤਣੀ ਪਈ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਕੰਮ ਦੇ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਨਾਹ ਦੇ ਨਗਰ ਨੂੰ ਭੱਜ ਸਕਦਾ ਸੀ (ਗਿਣਤੀ 35:22-28; ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 19:1-10)। ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਖੂਨ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਜਾਜਕ ਦੀ ਮੌਤ ਤਕ ਪਨਾਹ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਖੂਨ ਦਾ ਦੇਸ਼ੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ “ਖੂਨ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ” ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ (ਅਤੇ ਸਮਾਜ) ਦੇ ਇਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਖੂਨੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ; ਇਹ ਇਕ ਕਾਤਲ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਲਈ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕਾ ਸੀ। ਇਕ ਸਥਾਈ ਸੈਨਾ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਬਲ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲਈ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਉੱਨੀ ਹੀ ਵਧੀਆ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸੀ ਜਿੰਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

7. ਜਨਾਹ (20:14)

14^{ਵਾਂ} ਜਨਾਹ ਨਾ ਕਰ।

ਆਇਤ 14. ਸੱਤਵਾਂ ਹੁਕਮ ਵਿਆਹ ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਹ ਹੁਕਮ ਜਨਾਹ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ - ਇਹ ਇਕ ਨਾਜ਼ਾਇਜ਼ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਕ ਵਿਆਹਿਆ ਹੋਇਆ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਮਨੁੱਖੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਜਨਾਹ ਦਾ ਪਾਪ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਜਨਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਆਹੇ ਸਾਥੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਾਪ ਸੀ। ਹੋਰਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਜੇਕਰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਨਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ।

ਆਖਿਰਕਾਰ, ਜਨਾਹ ਦਾ ਪਾਪ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕ ਪਾਪ ਸੀ (ਉਤਪਤ 20:6; ਜਬੂਰ 51:4)। ਜਦੋਂ ਪੋਟੀਫ਼ਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਯੂਸੁਫ਼ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, “ਮੈਂ ਐਂਡੀ ਵੱਡੀ ਬੁਰਿਆਈ ਅਤੇ ਪਾਪ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂ?”

(ਉਤਪਤ 39:9)। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਪੂਰਕ ਲਿੰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ (ਉਤਪਤ 2:18-25)। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਜੋੜਦਾ ਹੈ (ਮੱਤੀ 19:6), ਉਸ ਨੇਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਇਕ ਅਪਮਾਨ ਹੈ।

ਜਨਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਸੱਤਵੇਂ ਹੁਕਮ ਨੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਤ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸਰਾਏਲ ਇਸ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਸਮਝੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਤੋੜਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਲੇਵੀਆਂ 20:10; ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 22:22)।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਾਨੂਨਾਂ ਤੋਂ ਪਰਗਟ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਨਸੀ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਲਈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ “ਤੂੰ ਜਨਾਹ ਨਾ ਕਰਾ” ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਮਲਿੰਗੀਕਤਾ, ਅਤੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਸਬੰਧੀ ਸਹਿਤ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜਿਨਸੀ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ (ਲੇਵੀਆਂ 18:6-18, 22, 23; 20:11-17, 19-21)। ਸੰਭਵ ਹੈ, ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੱਤਵੀਂ ਆਇਤ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ: ਅਸਲ ਵਿਚ, ਇਸ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਰਗੇ ਹੋਰਨਾਂ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਵੇਖੋ 1 ਤਿਮੋਥਿਉਸ 1:10)।

8. ਚੋਰੀ (20:15)

15 ਤੂੰ ਚੋਰੀ ਨਾ ਕਰ।

ਆਇਤ 15. ਅੱਠਵੇਂ ਹੁਕਮ ਨੇ ਨਿਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਵੀ ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਹਰੇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਉੱਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸਿਖਾਇਆ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਵਾਲਟਰ ਜੇ. ਹੈਲਰਲਸਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ “[ਪੁਰਾਣਾ ਨੇਮ] ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਵਿਸ਼ੇ ਇਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਸਵੈ ਦਾ ਇਕ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ “ਚੋਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਹੋਵੇ।”²¹

ਨਿਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਤੋਹਫਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕਰਨਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸੀ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂਨ ਜੋ ਚਾਹੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਰੀ ਦੇ ਲਈ ਕੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੋਰੀ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਇਕ ਮੁੱਖ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਕਾਨੂਨ ਨੇ ਚੋਰੀ ਦੇ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ - ਜਿਵੇਂ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਕੋਡ ਕਰਦੇ ਸਨ।²²

9. ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ (20:16)

16 ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਗਵਾਹੀ ਉੱਤੇ ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾ ਦੇਂਗ।

ਆਇਤ 16. ਨੌਵੇਂ ਹੁਕਮ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਾਨੂਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਸੀ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਦਾ ਮਤਲਬ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਸੀ (ਵੇਖੋ 23:1-3)। ਡੇਵਿਡ ਆਰ. ਵਰਲੇ,

ਜੂਨੀਅਰ, ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਹੁਕਮ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ “ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।”²³ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਅਤੇ ਡੀ ਐਨ ਏ ਦੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ, ਇਕ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਬੂਤ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ; ਸਿਰਫ ਇਕ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ (ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 17:6; 19:15)। ਜੇਕਰ ਗਵਾਹ ਸੱਚੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਅਨਿਆਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ, ਜਾਇਦਾਦ, ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਜਾਨ ਦੀ ਵੀ ਹਾਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ (ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 19:15, 16; 1 ਰਾਜਿਆਂ 21:8-14; ਮੱਤੀ 26:59-61)। **ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾ ਦੇਹ** (ਦੇਣ) ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜੋ ਗਵਾਂਢੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਸੀ (ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 19:16, 17)।

ਇਹ ਹੁਕਮ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪੂਰਣਤਾ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੂਚ ਤੋਂ ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ ਵਿਚ ਪਾਲਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਹੋਰ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮੁੱਢਲੀ ਮਨਾਹੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖੋਭੇ ਭਰੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ (ਹੋਸ਼ਿਆ 4:2)।²⁴ ਕੋਈ ਵੀ ਝੂਠ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਉਲਟ ਹੈ, ਜੋ ਆਪ ਸਾਰੀ ਸਚਿਆਈ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੀ ਵੀ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦਾ (ਯੂਹੰਨਾ 17:17; ਇਬਰਾਨੀਆਂ 6:18)।

10. ਲਾਲਸਾ (20:17)

17^{ਵਾਂ} ਆਪਣੇ ਗਵਾਂਢੀ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਲਾਲਸਾ ਨਾ ਕਰ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਗਵਾਂਢੀ ਦੀ ਤੀਵੀਂ ਦਾ ਲਾਲਸਾ ਨਾ ਕਰ, ਨਾ ਉਸ ਦੇ ਗੱਲੇ ਦਾ, ਨਾ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲੀ ਦਾ, ਨਾ ਉਸ ਦੇ ਬਲਦ ਦਾ, ਨਾ ਉਸ ਦੇ ਗਧੇ ਦਾ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਜਿਹੜੀ ਤੇਰੇ ਗਵਾਂਢੀ ਦੀ ਹੈ।

ਆਇਤ 17. ਦੱਸਵਾਂ ਹੁਕਮ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦਿਲ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਾਲਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। **ਲਾਲਸਾ** ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ, “ਲਾਲਸਾ ਕਰਨਾ” ਬਹੁਤ ਨਿਕਟਤਾ ਨਾਲ ਲਾਲਚ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ - ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਇੱਛਾ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਲਈ ਜਨੂਨ ਜੋ ਕਦੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਲੂਕਾ 12:15; ਕੁਲੁੱਸੀਆਂ 3:5)।

ਕੁੱਝ ਲੋਕਾਂ ਦੀ “ਲਾਲਸਾ” ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਹੈ; ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।²⁵ ਪਰ, ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਇਕ ਪੂਰਵ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਸ ਹੁਕਮ (ਅਸਲ ਵਿਚ, ਮੂਸਾ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਰਾ) ਬਾਹਰੀ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦੇ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਜਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਸਬੂਤ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਦਸਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਚ ਇੱਥੇ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਲਾਲਸਾ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਜੜ੍ਹ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਪਾਪ ਵੱਧਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਆਪ ਇਕ ਪਾਪ ਹੈ (ਰੋਮੀਆਂ 7:7-11)।

ਜੇਨ ਆਈ. ਡਰਹਮ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲਾਲਸਾ ਡੇਕਾਲਾਗ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਡੇਵਿਡ ਦੀ ਬਥ-ਸਬਾ ਲਈ ਲਾਲਸਾ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹਰਾਮਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕਤਲ ਹੋਇਆ (2 ਸਮੂਏਲ 11; 12)। ਅਹਾਬ ਦੀ ਨਾਬੇਬ ਦੇ ਅੰਗੂਰੀ ਬਾਗ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਅਤੇ ਕਤਲ ਹੋਇਆ (1 ਰਾਜਿਆਂ 21)। ਨਬੀ ਆਮੋਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲਾਲਚੀ ਵਪਾਰੀ ਸਬਤ ਦੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਤੋੜਣ ਅਤੇ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦੇਸ਼ੀ ਸਨ (ਆਮੋਸ 8:4-6)। ਯਹੂਦਾ ਦੇ ਲੋਭੀ ਲੋਕ ਜੋ ਨਬੀ ਯਿਰਮਿਯਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਪ੍ਰੀਤ ਸੁੱਧ ਭਗਤੀ ਦਾ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀਪੂਜਾ ਲਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕੀਤਾ ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਰੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦੇ ਸਨ (ਯਿਰਮਿਯਾਹ 7:1-15)²⁶

ਲੋਭ ਦੇ ਵਿਰੱਧ ਮਨਾਹੀ ਵਿਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇ (ਦਾ) ਘਰ ਇਕ ਵਿਆਪਕ ਮਿਆਦ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਘੱਟਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਪਿੱਛੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ: ਉਸ ਦੀ ਤੀਵੀਂ, ਗੋਲੇ, ਗੋਲੀ, ਬਦਲ, ਅਤੇ ਗਯੋ। ਵਾਕ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਜਿਹੜੀ ਤੋਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਹੈ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ।

ਇਸਰਾਏਲ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਕਿਰਿਆ (20:18-21)

¹⁸ਸਾਰੀ ਪਰਜਾ ਗੱਜਾਂ, ਲਸਕਾਂ ਅਤੇ ਤੁਰ੍ਹੀ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਧੂੰਆਂ ਵੇਖ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਂ ਪਰਜਾ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕੰਬ ਉੱਠੀ ਤੇ ਦੂਰ ਜਾ ਖਲੋਤੀ। ¹⁹ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੁਣਾਂਗੇ। ਪਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰੇ ਭਈ ਅਸੀਂ ਕਿਤੇ ਮਰ ਨਾ ਜਾਈਏ। ²⁰ਤਾਂ ਮੂਸਾ ਨੇ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਨਾ ਡਰੋ ਕਿਉਂ ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਏਸ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ ਭਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਰਤਾਵੇ ਅਰ ਉਸ ਦਾ ਭੈ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਪਾਪ ਨਾ ਕਰੋ। ²¹ਤਾਂ ਪਰਜਾ ਦੂਰ ਖਲੋਤੀ ਰਹੀ ਪਰ ਮੂਸਾ ਉਸ ਘੁੱਪ ਅਨੁਰ ਦੇ ਕੋਲ ਢੁੱਕਾ ਜਿੱਥੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸੀ।

ਆਇਤਾਂ 18, 19. ਇਹ ਮੂਲ ਪਾਠ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਹਾੜ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਗੱਜਾਂ, ਲਸਕਾਂ ਅਤੇ ਤੁਰ੍ਹੀ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਧੂੰਆਂ ਸਭ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਡਰਨ ਅਤੇ ਕੰਬਣ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਕਿਰਿਆ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹੀ ਵੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੀਮਿਤ, ਪਾਪੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਅਨੰਤ, ਪਵਿੱਤਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਲਈ ਸ਼ਰਮ ਅਤੇ ਡਰ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਰਾਏਲ ਦੀ ਡਰ ਵੀ ਸਮਝਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹਜ਼ੂਰੀ ਭਿਆਨਕ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੱਦ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੇ ਜਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਵਿੱਤਰ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਡਰ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੇ ਮੂਸਾ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰੇ ਤਾਂਕਿ ਉਹ ਮਰ ਨਾ ਜਾਣ (ਵੇਖੋ ਇਬਰਾਨੀਆਂ 12:19, 20)।

ਆਇਤ 20. ਮੂਸਾ ਨੇ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਨਾ ਡਰੋ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ, ਕਿਉਂ ਜੋ

ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਏਸ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ ਭਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਰਤਾਵੇ ਅਰ ਉਸ ਦਾ ਭੈ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਪਾਪ ਨਾ ਕਰੋ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦਰ, ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੱਦਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਪਰਖ ਰਿਹਾ ਸੀ।²⁷ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਪਰਖ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਹਿਮਾ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਲਈ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਡਰ ਰੱਖਣਗੇ, ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਣਗੇ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰਣਗੇ।

ਆਇਤ 21. ਮੂਸਾ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਪਹਾੜ ਦੀ ਟੀਸੀ ਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦੇ ਲਈ ਟੀਸੀ ਨੂੰ ਢੱਕਣ ਵਾਲੇ ਘੁੱਪ ਅਨੇਰੂ ਵਿਚ ਜਾ ਚੁੱਕਾ। ਘਬਰਾਏ ਹੋਏ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਬੱਦਲ ਵਿਚ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਏ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਡਰ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਭੂਮਿਕਾ: ਬਿਵਸਥਾ ਦਾ ਦੇਣਵਾਲਾ (20:22)

ਸਰਾ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਕਿਸਤ, ਜੋ 20:22-23:33 ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਵੱਲੋਂ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ “ਨੇਮ ਦੀ ਪੁਸਤਕ” ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (24:7)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਕਦੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ “ਨੇਮ ਦਾ ਕੋਡ” ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਮਝਾਇਆ।

22ਫੇਰ ਯਹੋਵਾਹ ਨੇ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਐਉਂ ਫ਼ਰਮਾ, ਤੁਸਾਂ ਵੇਖਿਆ ਭਈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਬੋਲਿਆ ਹਾਂ।

ਆਇਤ 22. ਇਸ ਭਾਗ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਸਰੋਤ: ਯਹੋਵਾਹ, ਪ੍ਰਭੂ ਤੇ ਜੇਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, **ਤੁਸਾਂ ਵੇਖਿਆ ਭਈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਬੋਲਿਆ ਹਾਂ।** ਇਹ ਬਿਆਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਮੂਸਾ ਨੇ ਸਰਾ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਸੀ: ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਆਪ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਨੇਮ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲਈ ਇਕ ਸਮੁੱਚੀ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਕਾਨੂੰਨ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਸਮੂਹ ਸਮਾਨ ਹਲਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਸੰਬੰਧੀ ਬਿਧੀਆਂ (20:23-26)

23ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਸ਼ਰੀਕ ਨਾ ਬਣਾਓ, ਨਾ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਦੇਵਤੇ, ਨਾ ਸੋਨੇ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਬਣਾਓ। **24**ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਜਗਵੇਦੀ ਬਣਾਓ ਅਰ ਉਸ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਹੋਮ ਦੀਆਂ ਬਲੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੁਖ ਸਾਂਦ ਦੀਆਂ ਬਲੀਆਂ ਅਰਥਾਤ ਆਪਣੀਆਂ ਭੇਡਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਲਦ ਚੜ੍ਹਾਓ ਅਤੇ ਹਰ ਅਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਚੇਤੇ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆਵਾਂਗਾ ਅਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਰਕਤ ਦੇਵਾਂਗਾ। **25**ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਜਗਵੇਦੀ ਬਣਾਓ

ਤਾਂ ਉਹ ਨੂੰ ਘੜਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਬਣਾਓ। ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਆਪਣੀ ਤੇਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਚੁੱਕੀ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਿਸ਼ਟ ਕੀਤਾ।²⁶ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਜਗਵੇਦੀ ਉੱਤੇ ਪੈੜੀਆਂ ਨਾਲ ਨਾ ਚੜ੍ਹੋ ਭਈ ਕਿਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਨੰਗੇਜ ਉਸ ਉੱਤੇ ਖੁਲ੍ਹ ਨਾ ਜਾਵੇ।

ਆਇਤ 23. ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ, ਦਸਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਕੇ, ਦੂਸਰੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਅਲੱਗ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਦੇਣ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਕਿ (20:4): **ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਸ਼ਰੀਕ ਨਾ ਬਣਾਓ, ਨਾ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਦੇਵਤੇ, ਨਾ ਸੋਨੇ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਬਣਾਓ** ਇਹ “ਨਿਆਉ” ਦੇਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ (21:1)। ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਬਜਾਇ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ? ਇਸ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦ “ਮੇਰੇ ਸਨਮੁਖ” (20:3) ਹੋਰ ਦੇਵਤੇ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਾ ਜਾਂ ਕੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਦੂਸਰਾ ਹੁਕਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਹਾਰਿਕ ਸੀ, ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੇ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਹ ਨੇਮ ਦੀ ਪੇਖੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰਕ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੈ।

ਆਇਤ 24. ਇਹ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੇ ਕੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ: **ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਜਗਵੇਦੀ** ਜਿੱਥੇ ਉਹ **ਹੋਮ ਦੀਆਂ ਬਲੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੁਖ ਸਾਂਦ ਦੀਆਂ ਬਲੀਆਂ** ਦੇਵੇਂ ਚੜ੍ਹਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਮ ਦੀਆਂ ਬਲੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੁਖ ਸਾਂਦ ਦੀਆਂ ਬਲੀਆਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਸਨ, ਇਹ ਹਵਾਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਲੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਚੜ੍ਹਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਜੋ ਨਿਯਮਬੱਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਲੀਆਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਉਹ **ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਚੇਤੇ ਕਰਾਉਂਦਾ** ਹੈ। ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ **ਆਵਾਂਗਾ** (ਆਵੇਗਾ) ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਥੇ **ਬਰਕਤ ਦੇਵਾਂਗਾ** (ਦੇਵੇਗਾ)।

ਆਇਤ 25. ਇਸ ਆਇਤ ਵਿਚ **ਜਗਵੇਦੀ** ਸਬੰਧੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਹੋਮ ਬਲੀ ਦੀ ਜਗਵੇਦੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁੱਝ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ (27:1-8)। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਇਹ ਕਾਨਨ ਹੋਮ ਬਲੀ ਦੀ ਜਗਵੇਦੀ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੈਵੇ, ਪਰ ਇਹ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਭਟਕਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਰਾਏਲੀ ਅਕਸਰ ਚੱਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਬਲੀਦਾਨ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਬਲੀਦਾਨ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਇਕ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 12:11-14)।

ਇਸ ਕਾਨੂਨ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਜਗਵੇਦੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ (20:24), ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ **ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ** ਜਗਵੇਦੀ ਦੇ ਲਈ ਨਿਯਮ ਜੋੜੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਕ ਜਗਵੇਦੀ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ **ਘੜਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਪੱਥਰਾਂ** ਦੇ ਨਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ **ਤੇਸੀ** ਨਾਲ ਘੜਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਕ ਸੁਝਾਅ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਸਾਦਗੀ ਦੇ ਕਾਰਣ ਸੀ। ਇਕ ਹੋਰ ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਇਬਰਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ “ਤੇਸੀ” ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼ਬਦ “ਤਲਵਾਰ” ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਤਲਵਾਰ (ਜਾਂ ਤੇਜ਼ ਹਥਿਆਰ) “ਝਗੜੇ ਦਾ ਇਕ ਨਿਸ਼ਾਨ” ਹੈ, ਜਦਕਿ ਜਗਵੇਦੀ ਸੁਲਾਹ ਦਾ ਇਕ ਚਿਨ੍ਹ ਸੀ।²⁸ ਤੀਸਰਾ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਨਾਹੀ ਇਸਰਾਏਲ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਕਨਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।²⁹

ਆਇਤ 26. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੇ **ਪੈੜੀਆਂ ਵਾਲੀ ਜਗਵੇਦੀ** ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣੀ

ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਨੇਮ ਇਸ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਨੰਗੇਜ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਹੇਠੋਂ ਦਿਖਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੌੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ (ਵੇਖੋ 28:42)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋੜਾਂ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜਗਵੇਦੀਆਂ ਹੋਰਨਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਵੇਦੀਆਂ ਤੋਂ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸੁਲੇਮਾਨ ਦੀ ਹੈਕਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਛੋਟੀਆਂ, ਸਰਲ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸਨ (2 ਇਤਹਾਸ 4:1)।

ਐੱਲ. ਡਾਨੀਏਲ ਹਾੱਕ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇਕ ਹੋਰ ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 20:24-26 ਵਿਚ ਬੋਲੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਗਵੇਦੀ ਅਲੱਗ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ “ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹਵਾ ਦੀਆਂ ਜਗਵੇਦੀਆਂ ਅਤੇ ਤੰਬੂ³⁰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੇਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ” ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅੰਤਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹਵਾ ਵਾਲੀਆਂ ਜਗਵੇਦੀਆਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਗਵੇਦੀਆਂ ਅਬਰਾਹਾਮ, ਇਸਹਾਕ, ਅਤੇ ਯਾਰੂਬ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਮੂਸਾ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ (17:14-16; 24:4-8)। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਤੰਬੂ ਦੇ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਯਹੋਸ਼ੁਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਬਿਵਸਥਾ 27:5, 6; ਯਹੋਸ਼ੁਆ 8:31), ਸਾਊਲ (1 ਸਮੂਏਲ 14:33-35), ਅਤੇ ਏਲੀਯਾਹ (1 ਰਾਜਿਆਂ 18:23-38)। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜਗਵੇਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਹੋਮ ਦੀ ਬਲੀ ਦੀ ਜਗਵੇਦੀ, ਫਿਰ ਉਹ ਮੂਸਾ ਦੀ ਸ਼ਰਾ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਸਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰ 20:24-26 ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹਵਾ ਵਾਲੀਆਂ ਜਗਵੇਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਦਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ “ਆਪਣੀ ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਜ਼ੋਰ ਨਾ ਦਿਓ” ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ ਵਾਇਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੇਸ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਉਜਾੜ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਜਗਵੇਦੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਦੇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਡਰਹਮ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂਨ ਨੇਮ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਉੱਥੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਕੂਚ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।³¹

ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ

ਇਕ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂਨ (20:1-17)

ਅਧਿਆਇ 20 ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਦਸ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਮੂਸਾ ਦੀ ਸ਼ਰਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਹੈ। ਇਹ ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਗਏ ਨੇਮ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਸਨ। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸਰਾਏਲੀ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਗੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਲੋਕ ਹੋਣਗੇ। ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸਰਾਏਲ ਤੋਂ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੀਨਈ ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਬਾਕੀ ਸ਼ਰਾ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਦੇਵੇਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਅਸੀਂ ਸ਼ਰਾ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ

ਇਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਰਾ ਨੂੰ ਇਕ ਚੰਗੀ ਸ਼ਰਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼ਰਾ ਬੁਰੀ ਸੀ: ਇਹ ਇਕ ਪਰਛਾਵਾਂ ਸੀ (ਇਬਰਾਨੀਆਂ 10:1), ਅਤੇ ਇਕ ਪਰਛਾਵਾਂ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ ਤੇ “ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼” ਤੋਂ ਹੀਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣਾ ਨੇਮ ਗੀਣ ਸੀ; ਨਵਾਂ ਬੇਹਤਰ ਹੈ (ਇਬਰਾਨੀਆਂ 8:6)। ਪੁਰਾਣਾ ਨੇਮ ਨੁਕਸ ਵਾਲਾ ਸੀ (ਇਬਰਾਨੀਆਂ 8:7)। ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਾਨੂੰ ਮਸੀਹ ਦੇ ਕੋਲ ਲਿਆਉਣਾ ਸੀ; ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮਸੀਹ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਹੁਣ ਅਗਾਂਹ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਹੀਣ ਹੈ (ਗਲਾਤੀਆਂ 3:19, 23-25)। ਇਹ ਮੌਤ ਦੀ ਸੇਵਕਾਈ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ (2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 3:7)।

ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਨਵਾਂ ਨੇਮ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੂਸਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਸੀ। ਇਹ ਮਹਿਮਾ ਦੇ ਨਾਲ ਆਇਆ ਸੀ (2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 3:7)। ਰੋਮੀਆਂ 3:1, 2 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਾਈਆਂ ਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਫਾਇਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ “ਭਵਿੱਖਵਾਣੀਆਂ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।” ਰੋਮੀਆਂ 7:12 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, “ਇਸ ਲਈ ... ਸ਼ਰਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ, ਤੇ ਹੁਕਮ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਧਰਮੀ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਹਨ।” ਇਬਰਾਨੀਆਂ ਨੇ ਮਸੀਹ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨੇਮ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਤੋਂ “ਬੇਹਤਰ” ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਾ “ਬੁਰੀ” ਸੀ; ਪਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ “ਚੰਗੀ” ਸੀ।

ਯਿਸੂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਲੀ ਆਪਣੀ ਸੇਵਕਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਬਿਵਸਥਾ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਇ, ਯਿਸੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਬਿਵਸਥਾ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਬਿਵਸਥਾ ਦੀਆਂ ਨੈਤਿਕ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਧੀਆ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਫਿਰ, ਸ਼ਰਾ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ? ਇਹ ਚੰਗਾ ਨਿਯਮ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਪਾਪ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦ ਸੀ (ਗਲਾਤੀਆਂ 3:19, 22; ਇਬਰਾਨੀਆਂ 10:4)। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੀਉਣ ਦੇ ਲਈ ਬੇਹਤਰ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ; ਇਕ ਮੁਕਤੀਦਾਤੇ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਪੁਰਾਣਾ ਨੇਮ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਨੇਮ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸ਼ਰਾ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਕ ਚੰਗੀ ਸ਼ਰਾ ਹੈ? ਸ਼ਰਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਸੌਖਾ ਹੈ। (1) ਇਹ ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਕਿਰਪਾਲੂ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ (19:3, 4; 20:1, 2)। ਇਹ ਸ਼ਰਾ ਦੀ ਖਾਤਰ ਸ਼ਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਾਂ ਇਕ ਜੇਤੂ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਜੇਤੂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। (2) ਇਸ ਨੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਦੇ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਣ ਦਿੱਤੇ ਸਨ (ਵੇਖੋ 20:12)। ਸ਼ਰਾ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਣਆਗਿਆਕਾਰੀ ਦੇ ਲਈ ਬਰਕਤ ਅਤੇ ਸਰਾਪ ਦੇ ਵਾਇਦੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ (ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੇਥੀ 26; ਬਿਵਸਥਾ 28)। (3) ਇਹ ਵਿਆਪਕ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇਸਰਾਏਲ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਮਿਆਰ ਹੀ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੇ ਦੈਨਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੀਆਂ ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਸਦਾਚਾਰ ਪੂਰਣ ਲੋੜਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਸੀ। ਦਸਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪਾਪ ਨੂੰ ਮਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। (4) ਇਸ ਨੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੱਸਵਾਂ ਹੁਕਮ ਹੈ “ਤੂੰ ਲਾਲਸਾ ਨਾ ਕਰ।” ਲਾਲਸਾ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ! (5) ਇਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜੋ ਬੇਸਹਾਰਾ ਸਨ: ਗੁਲਾਮ, ਪਰਦੇਸੀ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸੀ, ਵਿਧਵਾ ਅਤੇ ਯਤੀਮ, ਗਰੀਬ, ਅਤੇ ਅਪਾਹਿਜ। (6) ਇਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਲਈ ਨਹੀਂ (21:12; 22:1)। ਮੂਸਾ ਦੀ ਸ਼ਰਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਨੇੜਲੇ ਪੂਰਬ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤੋਂ

ਉਲਟ ਹੈ, ਜੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਚੋਰੀ ਦੇ ਲਈ ਵੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। (7) ਇਸ ਵਿਚ ਪੂਰਣ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੂਚ 23:2, 3 ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬੀਮਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਨਿਆਈਆਂ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। (8) ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (23:4, 5)।

ਮੂਸਾ ਦੀ ਸ਼ਰਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਸੀ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਬੇਹਤਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾ ਦੇ ਹੋਣ ਤੇ ਅਨੰਦ ਮਨਾਇਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ! ਆਓ ਅਸੀਂ ਮਸੀਹ ਦੁਆਰਾ ਚੰਗੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੇਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ।

ਇਸਰਾਏਲ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਾ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਭੁੱਲਣਹਾਰ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਆਓ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈਏ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸਿੱਧ ਬਲੀਦਾਨ - ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ ਹੈ - ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਸਮੱਰਥ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਸਭ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਹੋਈਏ ਜਿਸ ਦੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਮੁਕਤੀ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਰਾ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਾਡੇ ਬਦਲੇ ਮਸੀਹ ਦੇ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹੈ।

ਦਸਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ (20:1-17)

ਦਸ ਹੁਕਮ ਇਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਡੀਕਾਲੋਗ ਨੂੰ ਇਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਹੁਕਮ ਇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਬਿੰਦੂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਹੈ। ਇਕ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਹੁਕਮਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਦੂਸਰਾ ਆਖਿਰ ਵਾਲੇ ਛੇਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰੇਗਾ। ਇਕ ਆਖਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਇਕ ਲੜੀ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰੇਕ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਦੋ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰੇਮ (20:1-17)

ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੋ” ਅਤੇ “ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੋ” ਦੇ ਮਹਾਨ ਹੁਕਮ ਸਨ। “ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ” ਅਤੇ “ਗੁਆਂਢੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ” ਵਿਚ ਕਿਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਹੁਕਮਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ (ਮੱਤੀ 22:40), ਦਸ ਹੁਕਮ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ “ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ” ਅਤੇ “ਗੁਆਂਢੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ” ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਦਸ ਹੁਕਮ ਸਾਡੇ ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ (ਸਬਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਹੁਕਮ ਦੁਹਰਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਾਂਗੇ (ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ)। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਖਰੀ ਛੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਾਂਗੇ: ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਾਂਗੇ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਖੂਨ, ਚੋਰੀ, ਜ਼ਨਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ, ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਜਾਂ ਲਾਲਚ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ।

ਪਾਪ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? (20:5)

“ਜੇਕਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਿਆਲੂ ਅਤੇ ਕਿਰਪਾਲੂ ਅਤੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਾਪ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?” ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: ਪਰ ਕੂਚ 20:5 ਇਕ ਚੰਗਾ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ: ਤੁਹਾਡਾ ਪਾਪ ਸਿਰਫ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਸਗੋਂ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ, ਜਿੰਨਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ: ਤਿੰਨਾਂ ਜਾਂ ਚਾਰ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਕਾਫੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਰਾਮ ਦਾ ਇਕ ਦਿਨ (20:10)

ਸਬਤ ਦਾ ਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ਼ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਅਤੇ ਕਾਮਕਾਜੀ ਪਸ਼ੂਪਨ ਨੂੰ ਵੀ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸਨ ਅਰਾਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

¹ਆਰ. ਐਲਨ ਕੋਲ, *ਐਕਸੋਡਸ: ਐਨ ਇੰਟਰੋਡਕਸ਼ਨ ਐਂਡ ਕਮੈਂਟਰੀ*, ਟਿੰਡਲ ਓਲਡ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਕਮੈਂਟਰੀਜ਼ (ਡਾਨਰਸ ਗਰੂਪ, ਇਲੀਨੋਇਸ: ਇੰਟਰ-ਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈੱਸ, 1973), 152. ²ਉਸੇ ਸਥਾਨ ਤੇ। ³ਬੀ. ਡੇਵੀ ਨੇਪੀਅਰ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ, *ਦ ਬੁੱਕ ਆਫ਼ ਐਕਸੋਡਸ*, ਦ ਲੇਮੈਨ ਬਾਈਬਲ ਕਮੈਂਟਰੀ, ਜਿਲਦ 3 (ਅਟਲਾਂਟਾ: ਜੇਨ ਨੈਕਸ ਪ੍ਰੈੱਸ, 1963), 75. ⁴ਡੇਵਿਡ ਆਰ. ਵਰਲੀ, ਜੂਨੀਅਰ, “ਗੋਡਸ ਗ੍ਰੇਸੀਅਸ ਲਵ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ਼ਨ: ਐਕਸੋਡਸ 20:1-17,” *ਰੈਸਟੋਰੇਸ਼ਨ ਕਵਾਟਰਲੀ* 14 (ਤੀਸਰੀ-ਚੌਥੀ ਤਿਮਾਹੀ, 1971): 186. ⁵ਮਾਰਟਿਨ ਨੇਥ, *ਐਕਸੋਡਸ*, ਅਨੁਵਾਦ ਜੇ. ਐੱਸ. ਬੋਡਨ, ਦ ਓਲਡ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ (ਫਿਲਾਡੈਲਫੀਆ: ਵੇਸਟਮਿੰਸਟਰ ਪ੍ਰੈੱਸ, 1962), 162. ⁶ਵੇਖੋ ਫਰਾਂਸਿਸ ਬਰਾਉਨ, ਐੱਸ. ਆਰ. ਡਰਾਈਵਰ, ਅਤੇ ਚਾਰਲਸ ਏ. ਬ੍ਰਿਗਜ਼, *ਦ ਬਰਾਉਨ-ਡਰਾਈਵਰ-ਬ੍ਰਿਗਜ਼ ਹਿਬਰਿਉ ਐਂਡ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਲੈਕਸੀਕਾਨ* (ਬੋਸਟਨ: ਹੇਟਨ, ਮਫਿਨ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ, 1906; ਮੁੜ ਛਾਪਿਆ, ਪੀਬੋਡੀ, ਮਾਸਚਿਉਸੇਟਸ: ਹੇਂਡਰਿਕਸਨ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, 1997), 818-19. ⁷ਪਰ, ਪਿਘਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜੇ ਸਿਲਪਕਾਰਾਂ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਢਾਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ *ਪੈਸਿਲ* ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ (ਯਸਾਯਾਹ 40:19; 44:10)। ⁸ਜੇਮਸ ਬਰਟਨ ਕੋਫਮੈਨ, *ਕਮੈਂਟਰੀ ਆੱਨ ਐਕਸੋਡਸ*, ਦ *ਸੈਂਕਡ ਬੁਕ ਆਫ਼ ਮੋਜਸ* [ਅਬੀਲੀਨ, ਟੈਕਸਾਸ: ACU ਪ੍ਰੈੱਸ, 1985], 273. ⁹ ਵਾਲਟਰ ਸੀ. ਕੇਸਰ, ਜੂਨੀਅਰ, “ਐਕਸੋਡਸ,” ਦ ਐਕਸਪੋਜ਼ੀਟਰਸ ਬਾਈਬਲ ਕਮੈਂਟਰੀ ਵਿਚ, ਜਿਲਦ 2, ਜੇਨੇਸਿਸ-ਨੰਬਰਸ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੇਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ: ਜੇੱਡੇਰਵਨ, 1990), 422-23. ¹⁰ਵਾਰਨ ਡਬਲਿਊ. ਵਾਈਸਬੇ, *ਬੀ ਡਲਿਵਰਡ* (ਕੋਲੋਰਾਡੋ ਸਪਰਿੰਗਸ, ਕੋਲੋਰਾਡੋ: ਵਿਕਟਰ, 1998), 110.

¹¹ਡਬਲਿਊ. ਐੱਚ ਗਿਸਪਨ, *ਐਕਸੋਡਸ*, ਅਨੁਵਾਦ ਐਂਡ ਵੈਨ ਡਰ ਮਾਸ, ਬਾਈਬਲ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੇਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ: ਰੀਜੈਂਸੀ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਜੇੱਡੇਰਵਨ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਹਾਊਸ, 1982), 192. ¹²ਉਸੇ ਸਥਾਨ ਤੇ, 192-93. ¹³ਨਹੂਮ ਐਮ ਸਰਨਾ, *ਐਕਸੋਡਸ*, JPS ਤੋਰਰ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਜੀਊਇਸ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸੋਸਾਇਟੀ, 1991), 111. ¹⁴ਉਸੇ ਸਥਾਨ ਤੇ। ¹⁵ਕੋਫਮੈਨ, 278. ¹⁶ਵਿਲਬਰ ਫੀਲਡਸ, *ਐਕਸਪਲੋਰਿੰਗ ਐਕਸੋਡਸ ਬਾਈਬਲ ਸਟੱਡੀ ਟੈਕਸਟਬੁੱਕ ਸੀਰੀਜ਼* (ਜੇਪਲਿਨ, ਮਿਸੂਰੀ: ਕਾਲੇਜ ਪ੍ਰੈੱਸ, 1976), 429. (ਵੇਖੋ ਮਲਾਕੀ 4:4.) ¹⁷ਉਸੇ ਸਥਾਨ ਤੇ, 433-34. ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵਾਇਦਾ ਕਈ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ (ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 4:40; 5:33; 6:1, 2; 11:8, 9; 22:6, 7; 30:15-18; 32:44-47)। ¹⁸ਉਸੇ ਸਥਾਨ ਤੇ, 434. ¹⁹NKJV, NIV, ਤੇ NRSV ਵਿਚ NASB ਵਾਲੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਹੀ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ। ²⁰ਜੇ. ਫਿਲਿਪ ਹਯਾਤ, *ਐਕਸੋਡਸ*, ਦ ਨਿਊ ਸੈਨਚੁਰੀ ਬਾਈਬਲ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੇਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਡਰਮੈਂਸ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰਪਨੀ, 1971), 214. ਪਰ, ਇੱਥੇ ਕੁੱਝ ਮਾਮਲੇ ਹਨ

ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਬਦ *ਰਤਸਰ* ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਖ਼ੂਨ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ (ਗਿਣਤੀ 35:27, 30) ਜਾਂ ਗੈਰ ਇਰਾਦਤਨ ਖ਼ੂਨ ਦੇ ਲਈ (ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 19:3, 4, 6; ਯਹੇਸ਼ੂਆ 20:3, 5, 6) ਕਾਨੂੰਨੀ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

²¹ਵਾਲਟਰ ਜੇ. ਹੈਰਲਸਨ, *ਦ ਇੰਟਰਪ੍ਰੇਟਰਸ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਆਫ ਦ ਬਾਈਬਲ*, "ਦਸ ਹੁਕਮ," ਸੰਪਾ. ਜੋਰਜ ਆਰਥਰ ਬੁਟਰਿਕ (ਨੈਸ਼ਵਿਲ: ਅਬਿੰਗਡਨ ਪ੍ਰੈੱਸ, 1962), 4:571 ਵਿਚ। ²²ਕੁੱਝ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਠਵਾਂ ਹੁਕਮ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਕਰਨ, ਜਾਂ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਹੈ (ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 24:7; 1 ਤਿਮੋਥਿਊਸ 1:10)। (ਵਰਲੀ, 202.) ²³ਵਰਲੀ, 202. ²⁴ਫੀਲਡਸ, 437. ²⁵ਉਸੇ ਸਥਾਨ ਤੇ, 437-38. ²⁶ਜੌਨ ਆਈ. ਡਰਹਮ, *ਅੈਕਸੇਡਸ*, ਵਰਡ ਬਿਬਲੀਕਲ ਕਮੈਂਟਰੀ, ਜਿਲਦ 3 (ਵਾਕੇ, ਟੈਕਸਾਸ: ਵਰਡ ਬੁਕਸ, 1987), 298. ²⁷ਉਸੇ ਸਥਾਨ ਤੇ, 303. ²⁸ਐੱਫ਼. ਬੀ. ਹਿਊਏ, ਜੂਨੀਅਰ, *ਅੈਕਸੇਡਸ*, ਬਾਈਬਲ ਸਟੱਡੀ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੇਪਿਡਸ, ਮਿਸੀਗਨ: ਜੋਡੋਰਵਨ ਪਬਲਿਸਿੰਗ ਹਾਊਸ, 1977), 95. ²⁹ਡਰਹਮ, 320. ³⁰ਐੱਲ. ਡਾਨੀਏਲ ਹੌੱਕ, *ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਆਫ ਦ ਓਲਡ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਵਿਚ: ਪੈਂਟਾਟਿਊਕ*, ਸੇਧ ਟੀ. ਡੇਸਮੰਡ ਅਤੇ ਡੇਵਿਡ ਡਬਲਿਯੂ. ਬੇਕਰ (ਡੋਨਰਸ ਗਰੂਪ, ਇਲੀਨੋਇਸ: ਇੰਟਰ-ਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈੱਸ, 2003), 33.

³¹ਡਰਹਮ, 320.